

ACC. N:R. M. 9871:1-6.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
Härad: Lunnebo Adress: Tula, Hamnedal
Socken: S. Ljungera, Pjätteryd Berättat av: gamla personer
Uppteckningsår: 1945 Född år i

Julklappar och julbrev s. 1-6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

LWF. 48.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 9871:1.

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Svensson
 Härad: Sunnerbo Adress: Vola, Hamneda
 Socken: S. Ljunga, Pjöttergården Berättat av: gamla personer
 i angivna socknar.
 Uppteckningsår: 1945 Född år

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i.

Uppteckningen rör Julklappar och jultante. L. U. F. 48
 Sedan att vid julhögtiden giva varandra
 julklappar är gammal. De äldsta personer
 som nu lever berätta om hur de i sin
 barndom varit med om julklappsutdel-
 ning. Särskilt för barnen var denna episod
 i julfirandet mycket efterlängtat och man
 glädde sig långt i förväg åt de överrack-
 ningar som var att vänta. Förutom de
 nyttiga saker som en julklapp innefattar
 och som antingen utdelades då husets
 folk var samlat vid jultbordet, eller kas-
 tades in genom dörren, kan även hänföra

L. U. F. 48

M. 9871:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

2.

de julgävor i form av matnyttiga saker
som utdelades åt varje hushållsmedlem.
Sålunda var en sk. "julakäjä" (julhäj)
placerad framför varn och ena plåta
vid matbordet, då man på julaftonen
skulle äta kvällsvard. En "julakäjä" bestod
av flera slags små bröd, en liten ost
samt en kringla med 13 hål i, kallad
"Tälöhälsakingla". Dessutom fick barnen
i sina julhägar några små finare bröd
formade till olika figurer ex. grisar, hästar
ov. I de fall då julgävarna bestodes
in genom dörren, var det så att givaren
ville vara okänt, eller åsyftade han
att genom detta förfarande åstadkomma
största möjliga överraskning. Då julklappen
kom på detta sätt fanns i flesta fall

M. 9871:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

ingen användare angiven i paketet.
Ett bruk var att den som på detta
sätt erhölet en julklapp skulle rusa
ut och försöka fastlaga givaren som
opringande avlämnade sig så fort han
kastat in gifvan. Blev givaren fastlagd,
vilket vanligen ej skedd utan stor möda,
skulle han föras in i huset och er-
hålla traktering. Det var även ganska
vanligt att jultanten utdelade julklappar.
Den som skulle spela jultantens roll
"klädde ut" sig så att han ej skulle
igenkännas. Någon ansichtsmask fanns
ej att tillgå, men man maskerade sig
så gott man kunde. Från skogen tog
man lång massa som fick tjäntgöra
som skägg. Det var ju ej svårt för

M. 9871:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

4.

barnen att dra på jultomten, då man i äldre tid räknade med att det verkligen fanns riktiga tomtar. Att stå i gott förhållande till kusten var en förutsättning för att våtstend och trennad skulle råda på gården. Man försummade därför ej att sätta ut en lämplig portion julgröt på lagan för tomtens räkning.

I de fall då julgävarna voro inlagda i paket hade man som omslag något grött papper sk. "gräppä". Tidningar höll man sig i allmänhet ej med.

Första gången jag såg bilden av en jultomte var väl i min tidiga barndom. Bilden föreställde en liten gammal gubbe med mycket långt skägg och en stor påse på ryggen.

M. 9871:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

5.

Sedan att en julbock uppträdde på jul-
afton fanns i orten i gammal tid.

Vilken roll julbocken spelade kan ej
bestämt angivas, men troligt är att han
fungerade som julklappsutgivare. Julbocken
hade horn av halv eller två, samt
skägg av lin.

Det fanns personer som blädde ut
sig till "julspöke". De tog ex. ett lake
över sig och gingo omkring för att söka
skrämma folk. Bruket att agera spöke
har väl så gott som upphört, och efter
vad jag anser var det ej så vanligt
i gammal tid. Så länge allmän före-
ställning rådde att det verkligen fanns
spöken, hade man ej stor lust att
skämta med dessa saker. Det var

M. 9871:6.

antagligen först då tilltron till spöke
började vackla, som utbländandet till
spöke bleo mera vanligt. Många av
de personer som hade mistat respekt
för spökerierna, började själva agera spöke
och stälde ibland till mycket fula grett.
Då den allmänna uppfattningen blev den
att spöken vara obefintliga, uppkörde
bruket att blöda ut sig till spöke.
Bruket med julkort infördes för ca
60 år sedan. De kort som först kom
till orten voro troligen från Finland.

6.
LUNDS UNIVERSITETETS
FOLKMINNESARKIV